

УДК 636:087.7:636.5

ОРГАНІЗАЦІЯ ВІДТВОРЕННЯ СТАДА М'ЯСНОЇ ХУДОБИ

С. П. Панкєєв, к.с.-г.н., доцент

А. С. Ляшевська, магістр

Херсонський державний аграрний університет м. Херсон, sergeystarik1977@ukr.net

У статті проаналізована ефективність та успішність відтворення стада у спеціалізованому м'ясному скотарстві. У статті висвітлена організація природного парування та організація штучного осіменіння, проведення сезонних отелень, контролю відтворення стада, відбору та вирощуванню ремонтних телиць, їх відносно раннє осіменіння, питання стимуляції відтворної функції та синхронізації охоти в м'ясному скотарстві акушерській-гінекологічній диспансеризації корів.

Ключові слова: спеціалізоване м'ясне скотарство, відтворення стада, маточне поголів'я, вирощування молодняка, добір, отелення, природне парування, штучне осіменіння, тільність

Постановка проблеми. Ефективність галузі м'ясного скотарства надзвичайно тісно пов'язана з проблемою розширеного відтворення стада. Відтворення підпорядковується виконанню головного завдання - щорічному одержанню теляти від кожної корови. Важливим елементом досягнення цього є інтенсивне використання маточного поголів'я, що залежить від умов вирощування молодняка, рівня і повноцінності годівлі корів, технології утримання тварин, темпів оновлення стада, організації природного парування і штучного осіменіння, комплексу заходів щодо усунення неплідності корів і телиць. На інтенсифікацію відтворення стада значно впливають строки першого плідного парування чи осіменіння телиць і тривалість сервіс-періоду корів - *Зубець М.В., Снека С.С., Вінничук Д.Т., Янович В.М., 2003*).

Мета досліджень. Слід враховувати, що м'ясна худоба за своїми фізіологічними особливостями і в зв'язку з утриманням худоби великими групами має трохи нижчу відтворну здатність порівняно з молочною. Такі фактори як вільний підсис і постійна присутність телят через нейрогуморальну систему гальмують у корів чіткий прояв безумовних статевих рефлексів та функцію яєчників, особливо при недостатній годівлі та невисокій молочної продуктивності маток, коли теля багато разів протягом доби ссе корову. Частина корів і телиць має підвищену реактивність на присутність людей та роботу механізмів, що теж негативно впливає на прояв статевих циклів.

Відтворення стада – процес відновлення або збільшення чисельності. Поголів'я розмноженням і вирощуванням тварин. Плодючість м'ясної худоби знижує погана вгодованість корів до отелення, неповноцінна годівля або низька запліднювальна здатність спермійів і статева активність бугая, слабкий ветеринарний контроль за відтворюванням і неефективне лікування післяродових захворювань самиць. Недогодівля – основна причина, через яку затримується поновлення статевого циклу після родів. Відтворювальна функція тварин одна із перших страждає через несприятливі умови годівлі. Запорукою високої плодючості м'ясних корів є їх повноцінна годівля безпосередньо перед отеленням.

Матеріали та методи досліджень. Систему відтворювання стада потрібно будувати з урахуванням усього технологічного процесу, її планують таким чином, щоб максимальна наявність кормів співпадала з періодом, коли тварини більше всього їх потребують. Кожна корова повинна бути плідно осіменена протягом 80 днів після родів, щоб був дотриманий річний інтервал між двома суміжними отеленнями. Для підвищення виходу телят збільшують (до 30%) частку вибракування маток із основного стада. Для їх заміни потрібна велика кількість ремонтного молодняка, тому придатних до відтворювання телиць на забій не реалізують - *Зубець М.В., Снека С.С., Вінничук Д.Т., Янович В.М., 2009*.

Результати досліджень та їх обговорення. До отелення повинні вирощуватись не менше 80 % народжених теличок. На основну ознаку продуктивності у м'ясному скотарстві – теля, збережене до відлучення впливає сезон парування чи осіменіння їх матерів. Залежно від календарних строків народження, збереженість телят до 8-місячного віку неоднакова. М'ясна худоба у різні сезони року, має неоднакову відтворювальну здатність. У середньому, в зимові місяці запліднюється 21,4 % корів і телиць м'ясних порід, весняні – 21,6, літні – 32 і осінні – 20 %. Найменша кількість тварин плідно осіменяється восени і взимку. Пояснюється це різницею в строках інволюції матки, а також пропусками охоти у окремих тварин, яка взимку протікає менш активно, ніж весною і влітку. Покращення відтворювальної здатності корів у літній період пов'язане зі зміною годівлі (перехід на пасовища), надходженням із кормами повноцінних поживних і біологічно-активних речовин, а також із впливом сонячної інсоляції. Найбільш висока заплідненість маточного поголів'я від першого покриття в період із квітня по вересень. Максимальна величина (77,5 %) спостерігається у вересні, мінімальна (49,2-55 %) у січні-лютому

У кожному господарстві необхідно належно організувати природне парування і штучне осіменіння телиць і корів, адже це найвідповідальніша частина роботи з відтворення стада.

Для м'ясної худоби характерний сезонний прояв статевих циклів. У зв'язку з цим і з урахуванням економічних та господарських проблем актуально запроваджувати сезонні отелення. Більшість фахівців рекомендують зимово-весняні отелення, оскільки умови весняно-літньої пори року сприяють підвищенню молочної продуктивності корів і активізації їх статевої функції та кращому розвитку телят - *Козирь В.С., 1997.*

До осіменіння та парування допускають лише клінічно здорових корів чи телиць з ознаками статевої охоти і тічки. У господарстві потрібно так організувати роботу з відтворення поголів'я, щоб телиць осіменяли у віці 15-18 міс. при досягненні живої маси 350-400 кг; сервіс-період у корів не повинен перевищувати 80-90 днів. Відбір і вирощування ремонтних телиць, їх відносно раннє осіменіння - найважливіша ланка роботи в м'ясному скотарстві. Слід враховувати, що 3-5% теличок мають вроджені аномалії статевих органів, близько 10% - незадовільну відтворну здатність, а 85% телиць мають високу потенційну відтворну здатність. Період господарського використання м'ясних корів - 6-10 років. У зв'язку із значними труднощами, що постають при виявленні телиць з ознаками охоти, вилученні їх із стада та доставкою на пункти штучного осіменіння, в господарствах доцільно надавати перевагу природному паруванню телиць - *Козирь В.С., 2003.*

Слід організувати перемінне використання бугаїв в окремих гуртах корів чи телиць, з наданням їм відпочинку через тиждень. Оптимальне статеве навантаження на плідника - 3-4 садки на тиждень. Особливо слід стежити за тим, щоб не було статевого перевантаження бугаїв-лідерів при їх вільному перебуванні в стаді. Бугаї, яких використовують для природного парування самок, повинні бути під систематичним ветеринарним контролем згідно з діючими вимогами. Вільне перебування бугаїв у стаді можна допускати в товарних стадах. У племінних господарствах доцільно застосовувати ручне парування. Для цього потрібно мати систему загонів для утримання бугаїв і самок та станок для парування корів чи телиць. При організації штучного осіменіння корів і телиць у господарстві потрібно мати кваліфікованого спеціаліста і обладнану лабораторію. Особливого значення надають виявленню тварин з ознаками статевої охоти і тічки. У м'ясних корів охота триває 12-18 годин. Нерідко вона не супроводжується виразним статевим збудженням, а перебігає в "тихій" формі (ареактивний статевий цикл) або з перервами, що потребує великої уваги при визначенні охоти, особливо першої після отелення та контролю за тими тваринами, які відокремлюються від стада парами чи невеликими групами - *Спека С.С., 2001.* Охоту визначають за рефлексом нерухомості маток, частіше візуальним способом, спостереженням за стадом тварин під час випасання або моціону, чи з допомогою бугаїв-пробників і бугаїв-маркерів. З цією метою можна використовувати бугайців 6-8-місячного віку, які швидко знаходять корів з ознаками тічки. За оптимальних умов годівлі та утримання тварин при чіткій організації виявлення охоти, наявності якісної сперми бугаїв та високій кваліфікації техніка, проводять одноразове осіменіння корів чи телиць через 8-14 годин від початку охоти або дворазове - з 10-12-годинним

інтервалом між осіменіннями. Штучне осіменіння проводять за загальноприйнятими правилами, застосовуючи ректо-цервікальний спосіб введення сперми в канал шийки матки на глибину 6-8 см.

Висновки. При організації клініко-гінекологічних досліджень корів один раз в квартал можна вчасно виявити тварин з порушеннями функції яєчників чи матки і надати кваліфіковану допомогу, провести лікувально-профілактичну стимуляцію статеві функції самок. У кожному господарстві слід налагодити акушерсько-гінекологічну диспансеризацію корів. Зусилля фахівців та тваринників слід спрямовувати на те, щоб протягом 40-70 днів після отелення запліднилось більшість корів.

Бібліографічний список

1. Зубець М.В., Спека С.С., Вінничук Д.Т., Янович В.М. Технологія утримання тільних корів м'ясних порід у родильному відділенні // Аграрна наука –виробництву. –2003. –№ 4. –С. 2.
2. Зубець М.В., С.С. Спека С.С., Вінничук Д.Т., В.М. Янович В.М. Технологія вирощування племінних телиць м'ясних порід в умовах Полісся // Аграрна наука –виробництву. –2009. –№ 3. –С. 19.
3. Козырь В.С. Мясные породы скота в Украине / В.С. Козырь, Н.И. Соловьев // Днепропетровск. – 1997. – 325 с.
4. Козырь В.С. Сіра українська худоба: минуле, сучасне, майбутнє. Дніпропетровськ. – 2008. – 241 с.
5. Спека С.С. Малозатратна технологія ведення галузі м'ясного скотарства на Поліссі України / С.С. Спека, Д.Т. Вінничук, В. М. Янович // Аграрна наука –виробництву. –2001. –№ 4. –С. 22.